

Поліційна машина швидкої допомоги приїхала до скелі запізно. Зрештою, ця машина ніколи й нікуди не прибуває вчасно, але тепер це відчувалося особливо, адже було далеко за північ, і ніхто навіть уявити собі не міг, що колись настане новий день, бо і море внизу, що набігало на темний берег, і холодний солоний вітер з Тихого океану, і туман, який затягнув небо і погасив зорі, мовби промовляли: "Так було тут завжди, і людина тут довго витримати не здатна". Тому людям, що приїхали до скелі на кількох автомобілях з увімкнутими фарами і засвіченими ліхтарями, усе навколо видавалося якимось нереальним, примарним. Так, ніби їх затисло між давно забутим присмерком і світанком, який важко було уявити.

Тендітний предмет, що звисав з дерева, погойдуючись на холодному солоному вітрі, тільки посилював це відчуття.

Тендітний предмет виявився дівчиною років дев'ятнадцяти в легкій зеленій вечірній сукні; пальто й туфлі, вона, певно, загубила десь раніше цієї холодної ночі. Дівчина прийшла з мотузкою до цих скель, знайшла гілляку над урвищем, зробила зашморг і повісилась, віддавши себе на поталу вітру. Гілляка тихо рипіла, аж поки приїхала поліція, а за нею швидка допомога, і дівчину зняли з дерева й поклали на землю.

Телефонний дзвоник пролунав десь опівночі: незнайомий сповістив про повішену, швидко поклав трубку і більш не дзвонив.

Тепер же, через кілька годин після того дзвоника, все можливе було зроблено, полісмени закінчили свою справу і поїхали, залишилась тільки швидка допомога і санітари, які мали відвезти тіло до моргу.

Біля накритого трупа стояли троє: Карлсон, який уже тридцять років мав справу з такими випадками, Морено — водій з десятирічним стажем — і Леттінг, новачок, що всього кілька тижнів тому влаштувався на цю

роботу. Саме він стояв тепер на краю скелі, з мотузкою в руці, не в змозі відірвати погляд від тієї гілляки. Ззаду підійшов Карлсон.

— Яке місце... Як тут страшно, мабуть, померати...— сказав Леттінг, зачувши його кроки.

— Померати страшно в будь-якому місці,— мовив Карлсон.— Ходімо, хлопче.

Леттінг не ворухнувся. Простяг руку, торкнувся дерева. Карлсон пробурмотів щось і похитав головою.

— Дивись, дивись. Постарайся запам'ятати все як слід.

— А чом би мені й не дивитись? — Леттінг рвучко обернувся і глянув у незворушне сіре обличчя старшого.— Ви маєте щось проти?

— Аніскілечки. Я теж колись був таким. Але з часом ти зрозумієш — таке краще не брати до серця. Добре їж, міцно спи, і зрештою ти навчишся швидко все забувати.

— А я не хочу забувати! — обурився Леттінг.— Лише кілька годин тому тут померла людина. Вона заслуговує...

— Вона, хлопче,— у минулому часі, а не в теперішньому.. Вона заслуговувала на краще до себе ставлення, проте не мала його. А тепер вона заслуговує на пристойний похорон. От і все, що ми можемо зробити. А зараз уже пізно й холодно. Ти можеш висловити всі ці свої думки й дорогою.

— На її місці могла б бути і ваша дочка,

— Цим ти мене не проймеш, хлопче. Вона не моя дочка — і це головне. І не твоя, хоч ти й потерпаєш за неї, мов її батько. Це просто дівчина років дев'ятнадцяти, без імені, без сумочки, без нічого. Мені жаль, що вона померла. Та хіба від цього щось зміниться?

— Змінилося б, якби ви казали це щиро.

— Кажу як умію, а зараз берися-но за ноші.

Леттінг підняв ноші з другого боку, але не рушив з місця, дивлячись на накрите тіло.

— Як це жахливо, бути такою молодою і покінчити з життям.

— Іноді,— озвався Карлсон з другого кінця,— мені теж усе набридає.

— Хай і так, але ж ви...— Леттінг затнувся.

— Говори вже, договорюй до кінця. Я, звісно, старий. Якщо хтось уріже дуба в п'ятдесят або шістдесят — це нормально. А якщо в дев'ятнадцять — усі плачуть. Отже, не приходь на мій похорон, хлопче, і не принось квітів.

— Я не мав цього на увазі,— промовив Леттінг.

— Ніхто не має на увазі, проте всі кажуть, але, на щастя, в мене шкіра, як в ігуани. Рушай!

Вони понесли ноші до машини, де Морено вже відчиняв дверці.

— Яка вона легенька,— мовив Леттінг.— Мов і не важить нічого.

— Це все ваше гультяйське життя, шмаркачі ви, молокососи.— Карлсон заліз у машину, і вони втягли ноші всередину.— Від неї тхне віскі. Ви думаєте, що можете пиячити, як футболісти, і при цьому не втрачати ваги. Чорт забирай, вона й дев'яносто фунтів не важить, якщо взагалі щось важить.

Леттінг поклав мотузку в машину.

— Цікаво, де вона її взяла?

— Це ж не отрута,— зауважив Морено.— Будь-хто може купити мотузку, не викликавши підозри. Ця схожа на віршовку для блока. Можливо, вона була на пікніку на березі моря, погиркалася зі своїм хлопцем, витягла мотузку з його машини і вибрала собі оце місце...

Вони востаннє глянули на дерево над скелею і на гілляку, листям якої шелестів вітер. Карлсон вийшов з машини, обійшов її і сів спереду, поруч з Морено, а Леттінг увійшов ззаду і зачинив за собою дверцята.

Вони поїхали вниз, до берега, туди, де з гуркотом, хвиля за хвилею, море накочувалося на темний пісок. Деякий час вони їхали мовчки, і тільки світло від фар бігло попереду, ніби два привиди. Трохи згодом Леттінг сказав:

— Я знайду собі іншу роботу.

Морено засміявся.

— Не надовго ж тебе вистачило, хлопче. Я навіть об заклад побився, що так воно буде. Послухай-но доброї поради — лишайся. Другої такої роботи ти ніде не знайдеш. Скрізь — страшенна нудота. Певна річ, нам теж іноді набридає. Навіть мені. І тоді я кажу собі: все, пора кидати. Та кінець кінцем залишаюсь, і ось я досі тут.

— Ну залишайтеся собі. А з мене годі. Мені тут більше не цікаво. Я вдосталь набачився за останні тижні, але це вже остання крапля. Мене нудить від усього цього. Ба навіть гірше: мене нудить від вашої байдужості.

— Хто з нас байдужий?

— Ви обидва!

Морено голосно пирхнув.

— Дай-но закурити, Карлі.

Карлсон припалив дві сигарети й одну передав Морено. Той пустив дим і закліпав очима, ведучи машину понад розхвильованим морем.

— Ти вважаєш нас байдужими, бо ми не голосимо, не ридаємо і не втрачаємо душевної рівноваги...

— Можете не втрачати вашої рівноваги,— огризнувся ззаду Леттінг, сидячи біля накритого тіла.— Я просто хотів би поговорити з вами по-людському, хотів би, щоб ви подивились на це інакше, ніж той, хто приходить у крамницю різника. Якщо я коли-небудь стану таким, як ви,— байдужим, незворушним, товстошкурим і загрубілим...

— Ми не загрубіли,— спокійно заперечив Карлсон,— мн просто звикли.

— "Просто звикли", чорти б вас забрали! Від такого можна залякнути на місці, а ви звикли..

— Хлопче, не вчи нас, якими ми маємо бути, адже ти навіть не знаєш, які ми є. Нікчемний той лікар, що за кожним хворим плигає в могилу.

Якби всі лікарі робили так, то не лишилось би нікого допомагати живим і веселим. Вилазь із могили, хлопче, звідти ти не побачиш нічого.

У відповідь Леттінг довго не озивався, нарешті знову заговорив, звертаючись переважно до самого себе:

— Скільки вона стояла там над урвищем — годину, дві? Як, мабуть, весело дивитися вниз на туристські багаття, знаючи, що скоро ти зведеш рахунки з життям. Напевне, вона була на танцях або приїхала на пікнік і посварилася зі своїм хлопцем. Завтра його вже викличуть до відділка для опізнання трупа. Не хотів би я бути на його місці. Як він себе почуватиме...

— А ніяк. Він туди і носа не поткне,— впевнено відповів Карлсон, розчавлюючи сигарету в попільничці.— Можливо, це він знайшов її там, подзвонив і втік. Ставлю п'ять проти одного — він і мізинця її не вартий. Який-небудь прищавий брудний селяк, у якого з рота смердить. Господи, і чому ці дівчата не навчаться почекати до ранку?

— Авжеж,— погодився Морено.— Вранці все краще робити.

— Скажіть це дівчині в ліжку,— докинув Леттінг.

— А тепер цей хлопець — правив своєї Карлсон, закурюючи нову сигарету,— мабуть, добряче набрався і думає: біс із ним, жодна жінка не варта того, щоб побиватися за нею.

Проїжджаючи повз пляжні будиночки, в яких у таку пору лиш подекуди світилося, вони на деякий час замовкли.

— Можливо,— припустив Леттінг,— вона чекала дитини.

— Буває й таке.

— А її хлопець завів шури-мури з іншою, і тоді ця бідолашна роздобуває мотузку і йде до урвища,— провадив Леттінг.— А зараз скажіть мені — любов це чи не любов?

— Це один із проявів любові,— відповів Карлсон, вдивляючись примруженими очима у темряву.— Тільки я не збагну, який саме.

— Авжеж,—мовив Морено, не відриваючись від керма.— Я з тобою згоден, друже. Я хочу сказати, що здорово мати когось на цьому світі, хто кохає тебе так палко.

На якийсь час усі троє замислились, їдучи між мовчазними скелями і вже притихлим морем. І, можливо, двоє з них мимохідь згадали про своїх дружин та дітей, і про те, як і вони колись приїздили на цей пляж, відкривали пиво, цілувалися, обнімалися, бренькали на гітарах, співали пісень і вважали своє життя нескінченним, як і цей океан. А може, й не думали про це взагалі.

Леттінг, дивлячись ззаду на потилиці старших, думав: а чи пам'ятають вони свої перші поцілунки і солоний присмак на губах? Чи хоч раз пережили вони таку мить, коли ладні були топтати пісок, наче дикі буйволи, дзвінко кричати від радості, кидаючи виклик байдужому до всього світу?

І з їхньої мовчанки Леттінг раптом зрозумів, що його слова, і ніч, і вітер, і скелі, і гілляка з мотузкою таки вплинули на них, і тепер вони переживають цю подію, як і він. Певно, вони думали зараз про своїх дружин, що лежать у теплих ліжках, за багато миль звідси, тим часом як вони їдуть крізь ніч по притрушеній сіллю дорозі, везучи невідомий труп і мотузку, яка тільки щойно була зашморгом.

— Завтра ввечері,— порушив мовчанку Леттінг,— її хлопець танцюватиме вже з іншою. Це мене просто бісить.

— Я охоче витрусив би з нього; душу,— мовив Карлсон.

Леттінг підняв краєчок простирадла.

— Як усе-таки по-ідіотському вони підрізають волосся. Та ще й накручують кучері. А який шар гриму! Та це ж...— Він раптом затнувся.

— Ти щось сказав? — зацікавився Морено.

Леттінг, не відповідаючи, відгорнув простирадло трохи більше. Наступної хвилини тільки й чулося шурхотіння простирадла — Леттінг відгортав його то там, то там.

— Послухайте,— нарешті прошепотів він, збліднувши.— Послухайте...

Морено машинально зменшив швидкість.

— Що, хлопче?

— Я оце виявив дещо,— мовив Леттінг.— Це відчуття мучило мене всю дорогу: на ній забагато гриму, а потім волосся і...

— Ну то й що?

— Так от,— сказав Леттінг, через силу повертаючи язиком і провівши по обличчю, щоб відчути його,— хочете почути дещо несподіване?

Швидка допомога ще стишила хід, і Леттінг промовив:

— Це не дівчина. Тобто, це не жінка. Я хочу сказати, це особа не жіночої статі. Зрозуміло?

Машина загальмувала до швидкості черепахи.

Двоє попереду рвучко обернулись і витріщилися на ноші. Різкий подмук холодного ранкового вітру залетів крізь вікно машини.

— А зараз скажіть мені,— ледь чутно прошепотів Леттінг,— нам тепер легше? Чи навпаки?

Ніхто йому не відповів.

Одна хвиля, а за нею друга і третя накопились і розбились об мовчазний берег.